

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ข้อมูลการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

วัน/เดือน/ปี ที่ให้ข้อมูล _____ / _____ / _____

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ..... ตำแหน่ง.....

หน่วยงานที่สังกัด.....

ความเชี่ยวชาญ/ประสบการณ์.....

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลการเลี้ยงไก่

1. กรณีผู้เลี้ยงไก่ที่เพิ่งจะเริ่มเลี้ยงไก่ สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงก่อนการลงมือเลี้ยงไก่ มีอะไรบ้าง
จะต้องเตรียมตัวอย่างไร

2. ไก่พื้นเมืองที่มีการเจริญเติบโตช้าเพราะสาเหตุอะไร จะต้องแก้ปัญหาอย่างไร

3. ทำอย่างไรให้ไข่มีการฟักออกสูง

4. ขณะแม่ไก่กำลังฟักจะต้องดูแลอย่างไร

5. ทำอย่างไรให้ลูกไก่มีอัตราการรอดสูง

6. พฤติกรรมผิดธรรมชาติของไก่พื้นเมืองที่เกิดขึ้นตามความเชื่อของชาวบ้าน มีสาเหตุมาจากอะไร และจะมีวิธีป้องกันได้อย่างไร

- ไก่จิกไข่.....
- ไก่ลงบนพื้นดิน.....
- ไก่ไม่ฟักไข่
- ไข่ทั้งหมดเน่าหรือไม่ฟักออกมาเป็นลูกไก่.....
- ไก่ไข่ตอนเย็น
- ไก่ขันหลังพระอาทิตย์ตกดิน.....
- ไก่ตัวผู้ร้องเหมือนไก่ตัวเมีย
- ไก่ตัวเมียขันเหมือนไก่ตัวผู้
- ไก่ที่ไข่ไม่สม่ำเสมอ (ไข่วันเว้นวัน)
- ไก่ไข่น้อยกว่าสี่ฟอง
- ไก่บินข้ามหัวแขกผู้มาเยือนหรือข้ามหัวคนที่มีคุณไสย
- ไก่เพศเดียวกันขันหลังกันเอง
- ไก่ผสมพันธุ์บนบ้านหรือหลังคาบ้าน.....
- ไก่จิกปีกตัวเอง.....
- ไก่ที่ชอบเลียขาตัวเองตอนกลางคืน.....
- เปลือกไข่นิ่ม.....
- ไข่มีการฟักออกน้อยกว่า 3 ตัว.....

7. โรคที่เกิดขึ้นกับไก่มากที่สุดในทุกฤดูกาลต่าง ๆ คือโรคอะไร มีวิธีป้องกันและรักษาอย่างไร
กรณีใช้สมุนไพรหรือสารชีวภาพ คืออะไร และใช้อย่างไร

.....

.....

8. สังเกตอาการของโรคได้อย่างไร

.....

.....

9. การให้น้ำและอาหาร ควรจะให้อย่างไร

.....
.....

10. ถ้าโรงเรือนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเลี้ยงไก่ให้เพียงพอหรือไม่ โรงเรือนควรมีลักษณะอย่างไร

.....
.....

11. ฤดูกาลมีผลต่อการเลี้ยงไก่อย่างไร และจะต้องมีการจัดการอย่างไร

.....
.....

12. การคาดคะเนสีขนไก่ของลูกไก่ สามารถทำได้หรือไม่ ทำอย่างไร

.....
.....

13. ลักษณะที่ดีของพ่อแม่พันธุ์จะต้องมีคุณสมบัติอย่างไร

.....
.....

14. พ่อแม่พันธุ์ 1 รุ่น จะสามารถผลิตลูกไก่ได้กี่รุ่น ควรจะได้ลูกไก่รุ่นละกี่ตัว

.....
.....

15. คำแนะนำเพิ่มเติม

.....
.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาคผนวก ข

คู่มือการเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูง

การเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนพื้นที่สูง จะต้องคำนึงถึงเรื่องการจัดการที่เหมาะสม และการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ที่ดี แต่จะต้องอาศัยทรัพยากรที่มีในพื้นที่ด้วย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

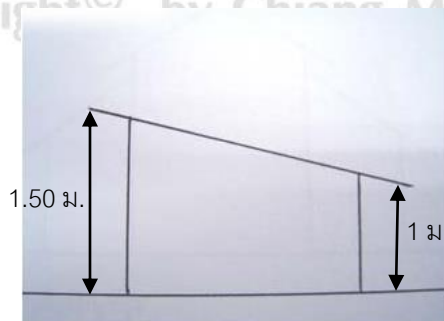
1. การจัดการที่เหมาะสม ประกอบด้วย

1.1 การทำโรงเรือน

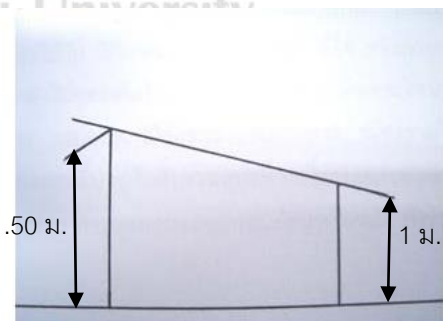
1.1.1 ลักษณะ โรงเรือน จะต้องมิลักษณะและคุณสมบัติดังนี้

1.1.1.1 เป็นที่พักอาศัย ป้องกันศัตรูธรรมชาติของไก่ และป้องกันโรคระบาด ต้องระบายอากาศร้อนได้ดี อากาศถ่ายเทสะดวก กันลมโกรก และกันฝนสาด ภายในโรงเรือนจะต้องมีอากาศเย็นสบาย พื้นแห้ง ไม่อับชื้น ไม่หันหน้าไปทางลม เพื่อป้องกันฝนสาด ให้หันหน้าไปทางทิศตะวันออก เพราะจะช่วยลดอากาศร้อนในตอนบ่าย

1.1.1.2 เป็นแบบเพิงหมาแหงน กึ่งเปิด-ปิด หันด้านหลังให้ด้านกับทิศทางลม หลังคาด้านหน้าสูงจากพื้น 1.50 เมตร ด้านหลังสูง 1 เมตร ชายคายื่นออกมา 1 เมตร จะช่วยป้องกันลมโกรกและฝนสาด สามารถใช้ซาแลนคลุมรั้วได้ แต่ไม่ควรใช้ซาแลนคลุมโรงเรือน เพราะจะทำให้แสงเข้าไม่ถึง แม้ไก่อาจจะหยุดการไข่ รวมถึง ทำให้ฝุ่นเกาะ ส่งผลให้อากาศถ่ายเทไม่สะดวก และไก่อาจเป็นโรคได้

โรงเรือนหลังคาแบบเพิงหมาแหงน
แหงนกลาย

โรงเรือนหลังคาแบบเพิงหมา

ลักษณะโรงเรือนไก่

1.1.1.3 โรงเรือนควรมีพื้นที่ 4 ตารางเมตรต่อไก่แม่พันธุ์ 5 ตัว และพ่อพันธุ์ 1 ตัว

1.1.1.4 ควรมีบริเวณสำหรับปลูกหญ้า ถั่ว ข้าวโพด ขมิ้น ฟักทอง ฯลฯ เพื่อให้ไก่จิกกินเป็นอาหารเสริม จำนวน 2 แปลง เพื่อสลับสับเปลี่ยนให้ไก่มีอาหารเสริมกินตลอดเวลา

ลักษณะโรงเรือนที่มีพื้นที่และบริเวณสำหรับปลูกหญ้า ถั่ว ฯลฯ

1.1.2 การเลือกสถานที่ จะต้องพิจารณาดังนี้

1.1.2.1 ควรมีอยู่ห่างจากแหล่งน้ำ หรือพื้นที่ชื้น

1.1.2.2 ควรมีอยู่ห่างจากชุมชนอย่างน้อย 20 เมตร

1.1.2.3 ควรมีแสงแดดส่องเข้าถึง

1.1.3 การล้อมรั้ว สามารถใช้ไม้ไผ่เป็นระแนงหรือไม้ไผ่สานเป็นตาห่าง ๆ

1.1.4 การทำม่านกันแดดกันฝน สามารถทำด้วย กล้วย ทุเรียน พลาสติก กระสอบ เสื้อเก่า หรือวัสดุที่หาได้ในพื้นที่ โดยห้อยบังแดดและฝนทิ้งไว้

- 1.1.5 พื้นโรงเรือนไม่ควรปูด้วยแกลบ เพราะจะทำให้เป็นแหล่งสะสมของไร ควรเทพูนขาวลงพื้นเพื่อฆ่าเชื้อโรค โดยโรยเกลี่ยให้ทั่วพื้นที่
- 1.1.6 ร่องระบายน้ำ จะต้องต่ำกว่าพื้น โรงเรือนไก่ เพื่อป้องกันไม่ให้พื้นโรงเรือนเปียกชื้น ซึ่งจะเป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรค
- 1.1.7 อุปกรณ์ที่ต้องมีในโรงเรือนไก่ ได้แก่

1.1.7.1 รังสำหรับวางไข่ ควรมีเพียงพอต่อจำนวนแม่ไก่ อาจทำจากกิ่งไม้ เหว บุงกี หรือตะกร้า ไม่ควรใช้ปับและกล่องกระดาษ เพราะจะทำให้รังไข่มีอุณหภูมิสูง ไข่อาจเน่าได้

ลักษณะรังไข่และวัสดุรองรังไข่

1.1.7.2 รางอาหารและรางให้น้ำ ควรมีรางอาหารและที่ให้น้ำสำหรับไก่ เพราะการจิกกินอาหารและน้ำบนพื้นดิน เสี่ยงต่อการเป็นโรคพยาธิได้ง่าย ใช้วัสดุที่มีในพื้นที เช่น ไม้ไผ่ ไม้ อ่างดิน ฯลฯ โดยไก่ใหญ่ 10 ตัวใช้รางยาว 1 เมตร ไก่รุ่น 10 ตัวใช้รางยาว 50 เซนติเมตร และไก่เล็ก 10 ตัวใช้รางยาว 20 เซนติเมตร

รางให้น้ำสำเร็จ

รางให้อาหารสำเร็จ

รางน้ำและรางอาหารทำเอง

1.1.7.3 คอนนอน ทำไว้ตรงมุมใดมุมหนึ่งของโรงเรือน ทำด้วยลำไม้ไผ่ขนาดพอเหมาะ ตอกบนคอนสูงไม่น้อยกว่า 1 เมตร ตีห่างกัน 10 เซนติเมตร สูงจากพื้น 1 – 1.5 เมตร มีเพียงพอต่จำนวนไก่พื้นเมือง บริเวณใต้คอนควรจะมีแสงสว่างส่องถึง เพราะมูลที่ไก่ถ่ายออกจะได้แห้งอยู่เสมอ ทั้งนี้แสงแดดยังช่วยฆ่าเชื้อโรคที่ปนเปื้อนในมูลไก่ด้วย

คอนนอนไก่พื้นเมือง

1.2 การให้อาหาร : การให้อาหารไก่พื้นเมืองแตกต่างจากการให้ไก่เพื่อการค้า โดยเฉพาะในด้านความต้องการระดับโปรตีนและพลังงาน เพราะการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเน้นการเลี้ยงที่มีต้นทุนต่ำ การให้อาหารไก่จึงควรคำนึงถึง ต้นทุนต่ำ ใช้ง่าย สะดวก ไม่เป็นภาระให้ผู้เลี้ยงไก่และใช้วัตถุดิบที่มีในพื้นที่ เช่น รำ ปลายข้าว ข้าวเปลือกบด ฯลฯ โดยให้ในช่วงเช้าและเย็น และปล่อยให้ไก่ออกจิกอาหารเสริมจากต้นพืชที่ปลูกในโรงเรือน ได้แก่ หญ้า ข้าวโพด ถั่วเหลือง ขมิ้น และเสริมอาหารเพิ่มเติมด้วยปลวก แมลง เปลือกหอย และหอยกกล้วยหมัก เพราะจะทำให้ไก่แข็งแรง มีการเจริญเติบโตเร็ว ไม่มีภาวะเครียด ไม่จิกไข่ ไม่ไช่รึปีก ไม่จิกกันเอง กกไข่ดี ขนไก่จะสวยเป็นเงา ก้านสมองของลูกไก่แข็งแรง กระแตกเปลือกไข่ได้ดี ส่งผลต่อการฟักออกสูง และช่วยลดค่าใช้จ่ายในการให้อาหาร โดยจะต้องปฏิบัติ ดังนี้

1.2.1 ปริมาณการให้อาหาร

- ไก่อายุ 1- 14 วัน ให้อาหารตัวละ 20 กรัมต่อวัน
- ไก่อายุ 1 เดือน ให้อาหารตัวละ 40 กรัมต่อวัน
- ไก่อายุ 2 เดือน ให้อาหารตัวละ 70 กรัมต่อวัน
- ไก่อายุ 3 เดือนขึ้นไป ให้อาหารตัวละ 100 กรัมต่อตัว
- ไก่พ่อพันธุ์แม่พันธุ์วันละ 80 - 120 กรัมต่อตัว

1.2.2 ข้อปฏิบัติในการให้อาหาร ดังนี้

- 1.2.2.1 ลูกไก่อายุ 0 – 14 วัน ห้ามให้กินอาหารหมัก เพราะจะทำให้มีอาการท้องเสีย ควรจะให้ลูกไก่กินปลายข้าวในช่วงอายุ 1 เดือนแรก
- 1.2.2.2 ไก่อายุ 1–7วัน ระยะเวลานี้เป็นช่วงอันตรายมาก ไม่ควรให้แม่ไก่อำเดินเที่ยวคุ้ยเขี่ยอาหาร ต้องกักขังไว้ โดยลูกไก่อายุ 1 วัน ไม่ควรให้อาหาร เพราะมีอาหารสำรองหรือไข่แดงอยู่ในกระเพาะแล้ว ควรจะให้กินน้ำสะอาด กรวดทรายเม็ดเล็ก ๆ ส่วนลูกไก่อายุ 2 – 7 วัน ควรให้กินปลายข้าวในปริมาณน้อย ๆ เท่าที่ลูกไก่จะกินหมดในเวลา 3- 5 นาที
- 1.2.2.3 ไก่อายุ 8 – 30 วัน ปล่อยให้แม่ไก่อำลูกไก่เที่ยวคุ้ยเขี่ยอาหารได้ บางครั้ง และไม่ควรปล่อยในเวลาเข้านอน ตอนน้ำค้างยังไม่แห้ง หรือตอนฝนตก เพราะอาจทำให้ลูกไก่หนาวตายได้ และควรให้กินปลายข้าวหรือปลายหยาบ
- 1.2.2.4 ไก่อายุ 30 - 70 วัน สามารถปล่อยให้หากินได้ เพราะลูกไก่แข็งแรงแล้ว การหากินเองยังช่วยให้ลูกไก่แข็งแรงมากขึ้น
- 1.2.2.5 ไก่อายุ 70 วัน หรือ 2.5 เดือนขึ้นไป เป็นช่วงที่ไก่เริ่มให้ผลผลิตเพื่อการสืบพันธุ์ นอกจากจะให้ด้วยรำ ปลายข้าว ข้าวเปลือก ต้องเสริมอาหารไก่โดยเฉพาะธาตุแคลเซียมและฟอสฟอรัส ได้แก่ เปลือกหอย กระดองปู โดยนำมาทุบให้ละเอียดใส่ภาชนะตั้งทิ้งไว้ให้ไก่จิกกิน นอกจากนี้แมลงยังเป็นอาหารเสริมประเภทโปรตีนอย่างที่ดีด้วย ไก่ในระยะนี้ควรตัดปากออกเพื่อป้องกันการจิกกัน ซึ่งจะช่วยให้การเจริญเติบโตดีขึ้น
- 1.2.2.6 ใส่อาหารไว้ในถังอาหาร 1 ใน 3 ของถังเพื่อไม่ให้อาหารหกเรียกราด และแขวนภาชนะให้สูงระดับเดียวกับหลังไก่
- 1.2.2.7 ช่วงการให้ไข่และฟักไข่ของแม่ไก่ควรมีอาหารไว้ใกล้กับรังไข่ เพื่อให้แม่ไก่ไม่ต้องออกหากินอาหารไกล และให้แม่ไก่ได้กิน

อาหารตลอดเวลา จะช่วยให้แม่ไก่มีสุขภาพแข็งแรงไม่ทรุดโทรมเร็ว

1.2.2.8 ให้อาหารไก่ตรงเวลา เพราะจะช่วยลดอาการเครียดของไก่ ทำให้ไก่อารมณ์ดี

1.2.2.9 ไม่ควรนำอาหารไปผสมกับน้ำเพราะจะทำให้อาหารเน่า หากมีความจำเป็นต้องผสมอาหารกับน้ำ ควรจะผสมให้พอดีกับปริมาณที่ไก่กินในแต่ละครั้ง

1.2.2.10 ไม่ควรใส่อาหารในรางอาหารเยอะเกินไป เพราะจะทำให้ไก่ขี้เกียจหาอาหารเสริม

1.2.2.11 ขณะที่แม่ไก่กำลังกกไข่ จะต้องมีการบดใส่น้ำวางไว้ใกล้รังไข่ เพราะจะช่วยให้แม่ไก่ได้กักไข่ต่อเนื่อง

1.2.2.12 ถ้าแม่ไก่เริ่มวางไข่จะต้องเพิ่มอาหารให้อีกครั้งเท่า เพราะจะทำให้แม่ไก่วางไข่สม่ำเสมอ

1.2.2.13 ให้อาหารไก่เล็กด้วยรำผสมกับปลายข้าว โดยแยกไว้ในรังไข่ เพื่อป้องกันการจิกและถูกแย่งอาหารจากไก่โต

1.2.3 สูตรอาหารหมัก

1.2.3.1 สูตรที่ 1 นำหยวกกล้วยสับละเอียด 25 กิโลกรัม น้ำตาลทรายแดง 7 กิโลกรัมผสมให้เข้ากัน ใส่ถุงดำ มัดปากถุงให้แน่น หมักทิ้งไว้ 14 วัน สามารถนำมาให้ไก่กินได้ และสามารถใช้ได้ถึง 1 เดือน เมื่อเปิดปากถุงเพื่อตักอาหารควรตักอาหารด้านบนหนาประมาณ 1 เซนติเมตร ทิ้งไปก่อน เพราะอาหารส่วนนั้นเมื่อสัมผัสกับอากาศทำให้อาหารเป็นเชื้อรา และใส่อากาศออกให้หมดก่อนปิดปากถุงทุกครั้ง

อาหารหมักสูตร 1

1.2.3.2 สูตรที่ 2 หั่นหยวกกล้วยเป็นชิ้นเล็ก ๆ 5 กิโลกรัม น้ำตาลทรายแดง 200 กรัม และเกลือ 100 กรัม นำมาคลุกเคล้าให้เข้ากัน หมักทิ้งไว้ 4 วัน สามารถนำไปให้ไก่กินได้ไม่เกิน 7 วันนับจากวันที่เริ่มใช้ (หยวกกล้วยที่ใช้จะต้องเป็นกล้วยที่กำลังออกช่อหรือออกหัวปดี เพราะจะมีสารอาหารมาก) กรณีที่เกษตรกรไม่มีน้ำตาลทรายแดง สามารถนำหยวกกล้วยสดหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ นำไปตำรวมกับปลายข้าว และให้ไก่กินในตอนเช้าและตอนเย็น ไม่ควรตำหยวกกล้วยผสมปลายข้าวไว้ค้างคืน ควรจะทำทุกวัน ๆ ละ 1 ครั้ง เพราะจะทำให้ไก่ได้กินอาหารสด ไม่เน่าเสีย หยวกกล้วยที่ยังไม่ได้หั่นเป็นอาหารไก่ควรจะวางเป็นแนวตั้ง เพราะจะทำให้ไม่เน่า หากวางเป็นแนวนอน หยวกกล้วยจะเน่าทำให้สิ้นเปลืองและเสียเวลาที่จะต้องไปเอาหยวกกล้วยมาเพิ่มอีก(

การทำอาหารหมักสูตร 2

1.3 การให้น้ำ : ไม่ควรให้กินหรือน้ำกินเองตามแ่งน้ำ ถ้าห่วย เพราะเสี่ยงต่อการเป็น โรค
ทั้งนี้ควรจะใส่น้ำสะอาดในถังน้ำตลอดเวลา และเปลี่ยนน้ำในถังน้ำทุกวันพร้อมทั้งทำ
ความสะอาดถังน้ำให้สะอาด

1.4 การป้องกันและรักษาโรค : การจัดการกับโรค โดยปกติถ้าไก่เป็น โรคแล้วมักจะตาย ถึง
จะรักษารอดแต่ไก่จะเจริญเติบโตช้าทำให้สิ้นเปลืองอาหาร เสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายในการ
รักษา และอาจเป็นพาหะนำโรคให้ไก่ตัวอื่นด้วย ดังนั้นเมื่อเห็นอาการผิดปกติให้แยก
ออกจากฝูง และนำไปเลี้ยงให้ไกลจากเล้าเดิม หรือควรถูกจัดทิ้ง นำซากไปเผาหรือฝังเพื่อ
ป้องกันไม่ให้ระบาดไปยังไก่ตัวอื่น ในช่วงเปลี่ยนฤดูกาล ควรขังไก่ไว้ในโรงเรือนอย่าง
น้อย 1 สัปดาห์ เพราะลดความเสี่ยงในการเกิดโรค นอกจากนี้หากต้องซื้อไก่จากที่อื่น
มาใหม่ ควรแยกขังไว้ต่างหาก 2 – 3 สัปดาห์ หากไม่เป็น โรคจึงนำเข้าไปเลี้ยงรวมกับฝูง
และหมั่นคัดไก่ป่วย ไก่อ่อนแอและไก่พิการออกจากฝูงอยู่เสมอ เพราะไก่เหล่านี้จะเป็น
สาเหตุของโรค โรคระบาดดังกล่าว ได้แก่

1.4.1 โรคนิวคาสเซิล จะมีอาการคอบิด เปลือกไข่มุม จะต้องทำวัคซีนให้กับแม่
ไก่ และลูกไก่ โดยเฉพาะลูกไก่จะต้องทำหลังจากฟักออกแล้วจำนวน 2
ครั้ง คือวันที่ 7 และนับต่อไปอีก 21 วัน สำหรับชุมชนบนพื้นที่สูงที่มี
ข้อจำกัดในการให้วัคซีน คือ ไม่สามารถให้วัคซีนไก่ได้ เพราะขาดความรู้
ความสามารถในการให้วัคซีน และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อวัคซีนและ
เดินทางไปซื้อวัคซีน จึงต้องมีการคัดเลือกแม่พันธุ์ไก่ที่มีคุณสมบัติ
เท่านั้น

1.4.2 โรคคอหิวดำ ไก่จะมีอาการจืดเขียวหรือซีขาว ตกต้นไม้ จะเป็นมากในฤดูร้อน
มีสาเหตุมาจากการกินน้ำที่ไม่สะอาด ดังนั้นจะต้องหาน้ำสะอาดให้ไก่กิน
ไม่ปล่อยให้หากินเองตามแ่งน้ำได้ถุนบ้าน

1.4.3 โรคหลอดลม มีอาการจาม ปากอ้า หรือสังเกตด้วยการดมมือขณะเข้าไปใน
เล้าไก่ ไก่ตัวไหนมีปฏิกิริยาตอบสนองหรือยกหัวขึ้นสูงแสดงว่าไก่มี
สุขภาพดี แต่ถ้าไก่ตัวไหนไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบ ไม่ยกหัวขึ้น ให้สันนิษฐาน
ว่ามีอาการป่วย และยังไม่พบยารักษาให้หายขาด

- 1.4.4 หัวคหน้าบวม มีอาการเซื่องซึม ปีกตก จาม มีน้ำมูก หน้าไก่อจะบวม จะพบมากในช่วงฤดูฝน ดังนั้นต้องจัดสถานที่เลี้ยงให้เหมาะสม ไม่ให้เปียกชื้น ปริมาณไก่ไม่แน่นเกินไป มีการระบายอากาศดี อากาศไม่ร้อนหรือเย็นเกินไป (ให้นำยาพาราเซตามอล มาแช่น้ำ ในอัตราส่วน 2 เม็ด ต่อน้ำ 1 แก้ว ใช้กับไก่ 10 ตัว หยอดใส่ปากไก่ที่เลี้ยงให้ครบทุกตัว ถึงแม้ไก่ตัวอื่น ๆ ไม่ได้มีอาการป่วย)
- 1.4.5 โรคพยาธิ จำพวกไรไก่ ให้ใช้สมุนไพรที่มีกลิ่นฉุนในการกำจัด ได้แก่ ยาสูบ ตะไคร้ สันโศก ชะอม หางไหล (อาบน้ำหางไหล โดยนำราก โต้ดินครึ่งกิโลกรัมทุบและแช่น้ำในแกลอน 1 คืน ขยี้ลงในน้ำจนน้ำเป็นสีขาวละลายออกมาจนหมด ผสมน้ำได้ประมาณ 2 ปี๊บ แล้วนำไปแช่ให้เหลือแค่จมูกและปาก ลูบย้อนขนขึ้น 1-3 นาที 10 วัน ต่อ 1 ครั้ง และทำในขณะที่มีแดด เพื่อให้ไก่สลัดขนให้แห้งเร็วขึ้น และป้องกันการเป็นหวัดด้วย)
- 1.4.6 หน้าไก่อมีตุ่ม คล้ายขี้หูด ให้นำตะไคร้ 1 ต้น และขมิ้น 1 ชิ้น ขนาดเท่านิ้วหัวแม่มือ หั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ ไปต้มน้ำ 1 แก้ว จนน้ำเดือด แล้วปล่อยให้ให้น้ำเย็น นำผ้ามาชุบ บีบให้หมาด ๆ ไปเช็ดบริเวณหน้าไก่อที่เป็นขี้หูด ขี้หูดจะหลุดออกภายใน 2 – 3 วัน
- 1.4.7 ไก่อที่เป็นผลจากการถูกจิก ถูกกัด หรืออุบัติเหตุอื่น ๆ ให้นำขมิ้นไปบดละเอียด ในปริมาณที่สามารถปิดแผลไก่อได้ แล้วนำมาพอกบริเวณที่เป็นแผล ใช้ผ้าปิดทับอีกชั้น แผลจะหายภายใน 3 - 4 วัน ทั้งนี้ควรใช้ถ่านทากันไก่อจะช่วยลดการจิกกันจากฝูง ไก่อเป็นแผลสดและซ้ำเลือด นำขมิ้นมาตำละเอียด คั้นเอาน้ำขมิ้น ใช้ผ้าชุบน้ำไปทาบริเวณแผล จะช่วยสมานแผล และแก้อาการซ้ำเลือดได้
- 1.5 การดูแลแม่ไก่อขณะฟักไข่ และการอนุบาลลูกไก่ เป็นช่วงที่จะต้องดูแลอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในเรื่องการให้น้ำและอาหาร เพื่อให้แม่ไก่อสามารถเลี้ยงลูกแรกเกิดได้ และทำให้ลูกไก่อมีร่างกายแข็งแรงและเติบโตเร็ว
- 1.5.1 กรณีแม่ไก่อไม่กกไข่ ให้สันนิษฐานไว้ 2 ประเด็น คือ

1.5.1.1 แม่ไก่สาวยังฟักไข่ไม่เป็น จะต้องจับแม่ไก่ขังในรังสำหรับวางไข่ ให้แม่ไก่คุ้นเคย และรู้จักกกไข่ แต่ถ้าแม่ไก่ยังไม่ยอมกกไข่ให้นำไข่ไปกิน และปล่อยให้แม่ไก่ผสมพันธุ์เพื่อผลิตลูกรุ่นต่อไป

1.5.1.2 มีไรในรังไข่ ทำให้แม่ไก่คัน ให้เลือกปฏิบัติ ดังนี้

- ควรหันใบตะไคร้หอม ยาสูบ ชะอม หรือสันโศกไปวางไว้ในโรงเรือนไก่
- เอาวัสดุรองรังไข่ออกไปให้หมด แล้วนำขี้เถ้าไปใส่ไว้ในรังไข่ เพื่อป้องกันไรมารบกวนแม่ไก่และลูกไก่ เมื่อลูกไก่ฟักออกแล้วให้นำวัสดุรองพื้น ไปเผาหรือทำลายเพื่อตัดวงจรการแพร่ระบาดของไร
- นำใบยาสูบ 300 กรัม แช่ในน้ำ 10 ลิตร นาน 1 ชั่วโมงแล้วนำไปฉีดพ่นในโรงเรือนให้ทั่วทุกซอกทุกมุม

นำขี้เถ้าใส่รังไข่เพื่อป้องกันไร

1.5.2 กรณีแม่ไก่มีไข่เกิน 12 ฟอง จะทำให้แม่ไก่ไม่สามารถกกหรือกลับไข่ได้ทั่ว ซึ่งจะทำให้ไข่ตายโคม เนื่องจากลูกไก่เมื่อใส่ได้กลับตัว หัวลูกไก่จะยังคงอยู่บริเวณด้านข้างของไข่ ทำให้ไม่สามารถเจาะเปลือกไข่ได้ เพราะเปลือกไข่ด้านข้างจะแข็งแรงกว่าเปลือกไข่ด้านส่วนหัวและท้าย ดังนั้นควรช่วยแม่ไก่พลิกไข่ โดยยื่นมือไปคลุกเคล้าอย่างระมัดระวัง และทำขณะที่แม่ไก่ออกหาอาหารกิน เพื่อป้องกันไม่ให้แม่ไก่ตกใจ หรืออาจกินไข่ที่เกินมา โดยเลือกไข่ที่ไข่ออกมาก่อน เพราะจะทำให้ไข่ที่เหลือมีการฟักออกของลูกไก่สม่ำเสมอ

- 1.5.3 ระหว่างแม่ไก่กำลังกกไข่ ไม่ควรเข้าไปจับหรือกระทำใด ๆ ที่ทำให้แม่ไก่ตกใจ หรือหนีออกจากรังไข่บ่อย ๆ เพราะจะทำให้ไข่มีอัตราการฟักออกต่ำ หรือถ้าจำเป็นต้องเข้าไปจับไข่ จะต้องทำในช่วงที่แม่ไก่ออกจากรังไข่ โดยพิจารณาจาก ระยะแรกแม่ไก่จะกกไข่ในตอนกลางคืนและออกหากินในช่วงเช้า เมื่อถึงตอนกลางวันแม่ไก่จะกกไข่ครั้ง 2 ชั่วโมงทุกวัน จากนั้นก่อนแม่ไก่จะฟักออก 5 วัน แม่ไก่จะขึ้นกนกนานกว่าปกติและจะไม่ลงมากินอาหารเลย จะใช้เวลาในการฟักไข่จนออกเป็นตัว 21 วัน
- 1.5.4 เมื่อแม่ไก่ฟักไข่ได้ 5 – 7 วัน ให้นำกระดาษแข็งทึบม้วนเป็นรูปกรวยหรือรูปทรงกระบอกเท่ากับไข่ไก่ เอาไข่มาชิดกับกระบอกแล้วส่องดูกับแสงแดด ถ้าไข่มีเชื้อจะเห็นจุดสีดำและมีเส้นเลือดสีแดงกระจายอยู่ ส่วนไข่ที่ไม่มีเชื้อจะไม่เห็นลักษณะดังกล่าวและให้คัดออก
- 1.5.5 ลูกไก่อายุครบ 35 - 42 วัน สามารถแยกออกจากแม่ไก่ เพื่อให้แม่ไก่ผลิตลูกไก่ในรุ่นต่อไป โดยขังไว้ในรังไข่หรือจัดพื้นที่ที่บังด้วยผ้า เปิดเฉพาะทางออกในตอนกลางวัน เพื่อไม่ให้ลูกไก่โดนลมโกรก และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยขังไว้ประมาณ 1 สัปดาห์ เพื่อสามารถควบคุมการให้อาหารด้วยปลายข้าวแก่ลูกไก่ ไม่ให้ไก่โตแย่งอาหาร เมื่อลูกไก่อายุครบ 2 เดือน สามารถปล่อยให้ลูกไก่ออกหากินเอง

คอกไก่และรังไข่สำหรับแยกลูกไก่ออกจากแม่

2. การคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ จำเป็นจะต้องหาซื้อในพื้นที่ เพราะไก่จะสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี สามารถเลือกและพิจารณาถึงคุณสมบัติของพ่อแม่พันธุ์ ดังนี้ 3 วิธี ดังนี้
- 2.1 คัดเลือกพ่อแม่พันธุ์จากลักษณะทางกายภาพของพ่อแม่พันธุ์ คือ
- 2.1.1 น้ำหนัก พ่อพันธุ์ 2.5 กิโลกรัมขึ้นไป แม่พันธุ์ 2 กิโลกรัมขึ้นไป
- 2.1.2 อายุ พ่อพันธุ์ 8 เดือน - 3 ปี แม่พันธุ์ 7 เดือน - 3 ปี

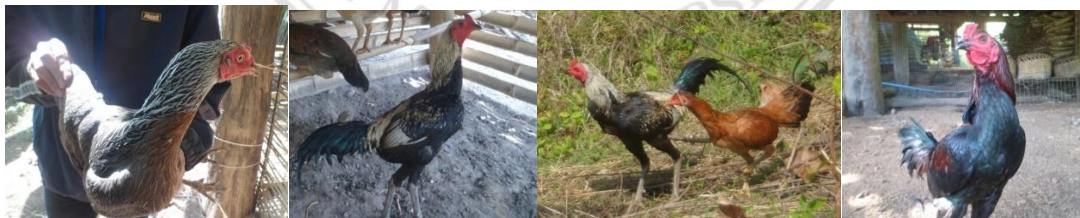
- 2.1.3 ขนและปีกไม่ตก ไข่ไม่ซึม หางตั้ง
- 2.1.4 หน้า เหนียง และหงอนไข่ เป็นสีแดง สดใส
- 2.1.5 สีขน ให้เลือกพ่อพันธุ์ที่มีขนสีแดง จะทำให้ลูกไก่มีแนวโน้มของการมีขนสีแดงค่อนข้างมาก (กรณีที่ชาวบ้านต้องการไข่ขนสีแดงมากกว่าสีอื่น)

2.2 คัดเลือกแม่พันธุ์จากลักษณะการกกไข่ การวางไข่ และการเลี้ยงลูกไก่ ดังนี้

- 2.2.1 แม่ไก่ไม่วางไข่นอกรังไข่ของตนเอง
- 2.2.2 แม่ไก่มีการพองขนและส่งเสียงขู่เมื่อมีคนเข้าใกล้ เพราะ หวงแหงนไข่ของตัวเอง หากแม่ไก่บินหนีเมื่อคนเข้าใกล้ จะเป็นลักษณะที่ไม่ดีของแม่พันธุ์ ควรกำจัดออก
- 2.2.3 แม่ไก่ไม่จิกไข่ หาดอาหารให้ลูกกิน ไม่จิกลูก ให้ลูกจี้หลัง

2.3 คัดเลือกจากพฤติกรรมของไก่ คือ กินอาหารจุ ตื่นตัวอยู่เสมอ ตื่นออกหากินอาหาร ในช่วงเช้าก่อนไก่ตัวอื่นและขึ้นคอนในตอนกลางคืนที่หลังไก่ตัวอื่น

ทั้งนี้จะต้องดูแลพ่อพันธุ์ให้มีสุขภาพแข็งแรง สามารถผลิตน้ำเชื้อได้ดี ด้วยการนำกระชายดำ 1 ช้อนชา ผสมน้ำเปล่า 1 ลิตร ให้พ่อพันธุ์ไก่ทุกวัน ๆ ละ 1 ครั้ง เพราะความสมบูรณ์ของพ่อพันธุ์จะทำให้ไข่มีเชื้อ และส่งผลให้อัตรการฟักออกสูง

Copyright © Rajabhat Mae Fah Lul University
All rights reserved

ภาคผนวก ค

พฤติกรรมผิดธรรมชาติของไก่กับความรู้ทางวิชาการ

ตารางการเปรียบเทียบความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับ ไก่ที่ชาวบ้านเชื่อว่ามีพฤติกรรมผิดธรรมชาติจะต้องกำจัดทิ้งก่อนจะเกิดเหตุการณ์ร้าย ๆ ขึ้นกับตนเองและครอบครัว ดังนี้

พฤติกรรมไก่	ความหมายของความเชื่อ	ความหมายวิชาการ
ไก่จิกไข่	แม่ไก่ไม่หวงหรือไม่รักไข่ตัวเอง	ไก่ขาดอาหาร ต้องเสริมอาหารโปรตีนและแคลเซียม
ไก่อลงบนพื้นดิน	แม่ไก่นิสัยไม่ดี ไม่สามารถในการวางไข่ในรังไข่	จำนวนรังไข่ไม่พอ หรือไก่สาวยังไม่รู้จักรังไข่
ไก่ไม่ฟักไข่	แม่ไก่นิสัยไม่ดี ไม่สามารถฟักไข่ได้	เป็นไก่สาว ยังไม่รู้จักฟักไข่ หรือไก่เป็นโรคพยาธิภายนอก
ไข่ทั้งหมดเน่าหรือไม่ฟักออกมาเป็นลูกไก่	แม่ไก่นิสัยไม่ดี ดูแลไข่ไม่ได้	- ไข่ขึ้น เปียก หรือรังไข่ไม่สะอาด - แม่ไก่ไม่กลับไข่หรือกลับไข่ไม่ทั่วถึงทั้งหมด
ไก่ไข่ตอนเย็น	แม่ไก่ที่ดีตอนไข่ในช่วงเช้า	การฟอรัมตัวในระบบรังไข่ไม่พร้อม ทำให้วางไข่ช้า
ไก่ขันหลังพระอาทิตย์ตกดิน	หลังพระอาทิตย์ตกดิน ไก่จะต้องนอน ไม่ส่งเสียงก่อนจะถึงเที่ยงคืน	-
เปลือกไข่นิ่ม	แม่ไก่นิสัยไม่ดี ดูแลไข่ไม่ได้	ขาดอาหารประเภทแคลเซียม
วางไข่ไม่สม่ำเสมอ (ไข่วันเว้นวัน)	แม่ไก่ที่ดีจะต้องวางไข่ทุกวัน เพราะแสดงถึงความเอาใจใส่ในการผลิตไข่	ขาดอาหารประเภทแคลเซียม และการฟอรัมตัวในระบบรังไข่ไม่พร้อม
ไก่ไข่น้อยกว่าสี่ฟอง	แม่ไก่ที่ดีควรให้ไข่มากกว่า 4 ฟอง เมื่อลูกฟักออกจะได้มีฝูง	- แม่ไก่อาจจะสาวเกินไป หรือแก่เกินไป - ขาดอาหารประเภทโปรตีน

พฤติกรรมไก่	ความหมายของความเชื่อ	ความหมายวิชาการ
ไก่อินข้ามหัวแขกผู้มาเยือน หรือข้ามหัวคนที่มีคุณไสย	- จะทำให้เกิดความบาดหมาง กันในอนาคต - คุณไสยที่มีก็จะเสื่อม	ไก่อตกใจ
ไก่ผสมพันธุ์บนบ้าน	ไก่อถูกสร้างมาให้เป็นเครื่องเช่น ไห้เพื่อประกอบพิธีกรรมของ ชาวบ้าน ซึ่งไม่ควรอยู่สูงกว่า เจ้าของบ้าน	ไก่ไม่เลือกที่ผสมพันธุ์ เมื่อ ระบบสืบพันธุ์พร้อม ไม่ว่าจะ อยู่บริเวณไหนก็จะผสมพันธุ์
ลูกไก่ฟักออกน้อยกว่า 3 ตัว	-	
ไก่อนอนสูงกว่าเจ้าของบ้าน	ไก่อถูกสร้างมาให้เป็นเครื่องเช่น ไห้เพื่อประกอบพิธีกรรมของ ชาวบ้าน ซึ่งไม่ควรอยู่สูงกว่า เจ้าของบ้าน	ไก่อชอบนอนที่สูง เป็นการ ป้องกันตัวจากสัตว์ ควรทำ คอกให้ไก่อนอน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาคผนวก จ

ภาพกิจกรรม

กิจกรรมสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

กิจกรรมการแลกเปลี่ยนและศึกษาดูงาน

กิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ของชาวบ้าน

ภาพการเลี้ยงไก่ของชาวบ้านคนที่ 1

ภาพการเลี้ยงไก่ของชาวบ้านคนที่ 2

ภาพการเลี้ยงไก่ของชาวบ้านคนที่ 3

ภาพการเลี้ยงไก่ของชาวบ้านคนที่ 4

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

